

Snacka om brott – En podd från Brå

Almedalen 2018

Hot och våld mot förtroendevalda – ett hot mot demokratin (3 oktober 2018)

Medverkande: Anna Frenzel, utredare, Brå. Agneta Blom, universitetslektor Örebro universitet. Niklas Åström, säkerhetschef, Sveriges riksdag, Lilly Bäcklund, Sveriges kommuner och landsting

Moderator: Willy Silberstein

SPEAKER: Förtroendevaldas synlighet och tillgänglighet är viktiga faktorer för att stärka demokratin, men deras risk att utsättas för brott ökar när de exponerar sig i till exempel sociala medier. Hur arbetar man förebyggande och vilka verktyg finns där utsattheten är ett faktum? Det diskuteras i det här avsnittet av *Snacka om brott special* av en panel vid ett seminarium som Brå arrangerade under Almedalen 2018. Medverkar gör Anna Frenzel, utredare på Brå, Agneta Blom, universitetslektor vid Örebro universitet, Niklas Åström, säkerhetschef på Riksdagen, Lilly Bäcklund, Sveriges kommuner och landsting. och Moderator är Willy Silberstein.

Vi ber om ursäkt för bristande ljudkvalitet på inspelningen som gjordes i en föreläsningssal i Almedalen.

WILLY: Jag heter alltså Willy Silberstein och ska moderera här. Upplägget är att Anna Frenzel från Brå inleder och sedan kommer jag att ställa några frågor till varje panelist när jag plockar upp dem för lite samtal. Sedan är också ni varmt välkomna att ställa frågor. Med detta sagt, ordet är ditt Anna Frenzel, Brå.

ANNA: Jag heter som sagt Anna Frenzel och jobbar som utredare på Brottsförebyggande rådet. Jag har varit projektledare för Politikernas trygghetsundersökning, den senaste som vi gjorde. Jag tänkte börja med att berätta lite kort om undersökningar, hur vi

gör dem och så. Jag tänker att alla här inne kanske inte har den kunskapen.

Vi har gjort PTU, som vi kallar den undersökningen, fyra gånger totalt. I PTU så vänder vi oss till samtliga ordinarie ledamöter i fullmäktige och riksdag. Det här betyder att vi skickar ut den här undersökningen till ungefär 14 000 ledamöter. Undersökningen genomför vi både som en webbenkät och som en pappersenkät. De flesta väljer att besvara undersökningen via webben men om man av någon anledning inte har möjlighet eller inte vill besvara via webben så kan man också besvara via pappersenkät.

Den senaste datainsamlingen genomförde vi mellan januari och maj förra året och svarsfrekvensen landade på drygt 60%. När vi tittar på hur svarsfrekvensen ser ut inom olika grupper ser vi en lägre svarsfrekvens bland yngre förtroendevalda och bland riksdagsledamöter samt när vi tittar på olika partier är det lägre svarsfrekvens inom Sverigedemokraterna jämfört med andra partier.

Då hoppar jag direkt in på en del av de resultaten som vi ser i undersökningen. Totalt sett, 2016 svarade ungefär 25% av de förtroendevalda som uppgav att de hade blivit utsatta för någon typ av händelse vid minst ett tillfälle. Det här är en ökning från 2012. 2012 och 2016 är ju de två åren som är mest jämförbara eftersom det är två mellanliggande år. 2014 var utsattheten högre men det var också ett valår. Som vi ser här totalt sett, ser utsattheten relativt lika ut mellan kvinnor och män, men när vi går in och tittar på olika typer av händelser så ser vi vissa skillnader mellan könen.

De händelser vi frågar om delas in i två kategorier kan man säga. Dels *hot och trakasserier*. Dels *våld, skadegörelse och stöld*. Som vi ser här så är hot och trakasserier den typen av händelser som är absolut vanligast, och inom kategorin *hot och trakasserier* så är hot och påhopp via sociala medier det som är vanligast förekommande. Det är också den typen av

händelser som har ökat mest mellan de här två mellanliggande åren, 2012 och 2016.

När vi tittar på *våld, skadegörelse och stöld* så var det ungefär 4% av de förtroendevalda som uppgav att de utsatts för det under 2016. Ungefär hälften av de här händelserna härrör någon form av våld mot person. Ofta handlar det om knuffar och liknande och det är mer ovanligt med grövre typer av våldshändelser.

Vi ser också att det är vanligt att man utsätts vid upprepade tillfällen. Ungefär 80% av dem som blev utsatta, de uppgav att de hade det vid minst två tillfällen.

Tittar vi här inom hur utsattheten då blivit inom de olika politiska församlingarna så ser vi ungefär samma mönster för de samtliga tre åren, 2012, 2014 och 2016. Det är störst andel som uppgav att de utsatts inom riksdagen. Här ska man också komma ihåg att riksdagen i sig är ju en liten grupp människor jämfört med de som sitter i kommun- och landstingsfullmäktige.

Mönstret skiljer sig också lite åt när vi tittar på riksdagen, för där ser vi att andelen utsatta är högre 2016 jämfört med både 2012 och valåret 2014, men som sagt, det är en liten grupp personer som det handlar om.

Vi ser också att de politiker som utövar sitt uppdrag på heltid uppgav i högre utsträckning att de har blivit utsatta jämfört med de som utför sitt uppdrag antingen på deltid eller på fritiden.

Här ser vi också utsattheten inom olika partier och samtliga år så är andelen utsatta högst inom Sverigedemokraterna. Samtliga partier här följer ju mönstret för när vi tittar på den totala utsattheten – det vill säga, det är högst 2014, följt av 2016 som då i sin tur är högre utsatthet än 2012. Men Miljöpartiet och Socialdemokraterna följer inte riktigt samma mönster.

Som jag nämnde tidigare så är hot och påhopp via sociala medier den vanligaste typen av händelser, och det vi ser på den här bilden är då

utsattheten utifrån i vilken grad man uppger att man faktiskt är aktiv på sociala medier. Det vi ser är ett ganska logiskt mönster, att i ju större utsträckning man uppger att man faktiskt är aktiv på sociala medier desto större är också utsattheten. Det här mönstret ser vi ju bland både kvinnor och män. Vi ser också, jämfört med tidigare år, att andelen förtroendevalda som uppger att de är aktiva på sociala medier ökar också över åren.

Vi ställer en liknande fråga kring i vilken grad man upplever att man är känd av allmänheten. Där ser vi också samma mönster – att i ju högre grad du är känd av allmänheten desto högre är också utsattheten.

Sedan är det ju så att de förtroendevalda som uppger att de har blivit utsatta, de får ge en beskrivning av den senaste händelsen, det vill säga, vi ställer ganska mycket följdfrågor om den senaste händelsen. Om man har blivit utsatt både för *hot och trakasserier* och *våld, skadegörelse och stöld*, som är de här två övergripande kategorierna, får man också följdfrågor om den senaste händelsen inom båda kategorierna.

Här är det ju viktigt att vi kommer ihåg att det handlar om den förtroendevaldas egna upplevelse av händelsen och bedömningen av förövaren. Totalt sett så har vi fått uppgifter på de här följdfrågorna om ungefär 2300 händelser. Vid ungefär 40% av de här händelserna var förövaren en okänd person, anonym, för den förtroendevalda. Det vanligaste är att förövaren är en person som agerar ensam utifrån vad som framkommer av händelsen och att det är en man.

Vilken typ av förövare är det då som de förtroendevalda uppfattar att de blir utsatta för? Det vanligaste är att man uppfattar förövaren som en förargad medborgare, följt av en rättshaverist, men det är ändå också, vid ungefär 10% av händelserna uppfattar den förtroendevalda att förövaren är en förtroendevald från ett annat parti. Det förekommer även att man blir utsatt av en förtroendevald från samma parti, även om det inte är lika vanligt.

Vi frågar också om de förtroendevalda uppfattar att förövaren tillhörde någon form av grupp. Det vanligaste, som vi ser på stapeln längst till höger, det är att man inte uppfattar att förövaren tillhör någon grupp. Men bland de fördefinierade grupperna vi frågar om så är det vanligast att man förknippar förövaren med en högerextremistisk eller rasistisk grupp. Andelen händelser där man förknippar förövaren med en högerextremistisk grupp har ökat successivt för varje år vi har gjort undersökningen. Det här är då siffrorna från 2016 och det är den största andelen händelser som kopplas till högerextremistisk grupp jämfört med tidigare år.

De förtroendevalda får också svara på vad de förknippar händelsen med och det vanligaste är att man förknippar händelsen med en särskild politisk fråga man har jobbat med, eller ett uttalande eller opinionsyttring man har gjort. Men det är också en del händelser som förknippas med beslut som man har tagit eller som man är på väg att ta. Det här är också kopplat lite till vad man tror att förövaren vill uppnå med sitt handlande. Det vanligaste är att man upplever att förövaren vill förödmjuka eller förolämpa den förtroendevalda, men också är det ganska vanligt att man upplever att förövaren vill påverka ens agerande eller beslutsfattande, men också visa missnöje.

Sedan ställer vi även frågor om man har, dels om man har polisanmält den senaste händelsen man har varit med om, men även om man har rapporterat det till någon annan än polisen. Det vi kan se är att ungefär 19% av händelserna uppges ha blivit polisanmälda, och det här har legat på en ganska stabil nivå över åren så det verkar inte hända så mycket med anmälningsbenägenheten. Knappt hälften av händelserna uppges ha blivit rapporterade till någon annan än polisen. Det vanligaste då är att man vänder sig till en säkerhetsansvarig, antingen om det finns en inom det egna partiet eller inom den politiska församlingen.

Det som man kan nämna just med anmälningsbenägenheten är ju, som vi har sett, det vanligaste är ju händelser av hot och trakasserier, och många gånger så ligger de händelserna i gråzoner för om det verkligen skulle

betraktas som ett brott rent juridiskt också, så att det är ju problematiskt. Men som sagt, det händer inte så mycket med anmälningsbenägenheten vad vi kan se.

Vi ställer ju också frågor om varför man inte polisanmäler. Det vanligaste är att man inte anmäler för man tror inte att anmälan kommer leda fram till något. Det är också ungefär 22% som uppger att man inte anmäler för man betraktar det som hänt som en del av ens uppdrag. Den här andelen som betraktar det som en del av ens uppdrag har minskat lite över åren, men det är fortfarande en förhållandevis stor andel som inte anmäler på grund av det. Men ungefär 20% som inte anmäler för att man upplever det som har hänt som en småsak eller bagatell.

En av de viktigaste frågorna, tycker jag, det är ju då också att, *vad får det här för konsekvenser för de förtroendevalda?* Dels bland de som blivit utsatta, men också bland de som kanske inte har blivit utsatta men faktiskt är oroliga över att bli utsatta. Vi frågar ju om flera olika typer av konsekvenser, och det vi kan se är att ungefär en fjärdedel av samtliga förtroendevalda uppger antingen utsatthet eller oro över att man själv eller en anhörig ska utsättas. Det får konsekvenser för de förtroendevalda, det är inte bara bland de som faktiskt utsatts som det blir konsekvenser utan även bland övriga förtroendevalda.

Den vanligaste typen av konsekvens är att man undviker att engagera sig eller uttala sig i specifika frågor. Det är också ganska vanligt att man tvekar inför en åtgärd eller ett beslut, vilket inte är så konstigt med tanke på siffrorna vi såg tidigare. Även att man överväger att lämna, antingen ett specifikt uppdrag eller samtliga sina uppdrag. Däremot så kan vi inte se att det är så jättemånga som faktiskt har lämnat sina uppdrag, men det verkar ändå vara förhållandevis vanligt att man överväger huruvida man ska lämna eller inte.

Sett över tid så kan vi se att andelen förtroendevalda som uppger att det här får konsekvenser har ökat över tid. Så det är större andel

förtroendevalda 2016 som uppger att oro och utsatthet får konsekvenser för dem jämfört med tidigare år. Ja, jag stannar där.

WILLY: Tack för det. Om man ska summera så kan man sammanfatta det du har sagt att utvecklingen går åt fel håll. Det är mycket som pekar på att problem fortsätter, eller hur?

ANNA: Ja. Vad vi kan se hittills, ja.

WILLY: Och det är ingenting som ni har sett som tyder på att här har det stannat eller rent av vänt neråt?

ANNA: Nej, egentligen inte när det gäller utsattheten och så. Vi frågar ju också om man har kännedom om huruvida det finns en säkerhetsansvarig att vända sig till eller om det finns en handlingsplan inom partiet för hur man ska hantera hot och våld. Där ser vi att andelen som inte vet om det finns någon sådan här säkerhetsansvarig och så, det minskar. Så det känns som att medvetenheten verkar öka i alla fall. Men när vi tittar på den faktiska utsattheten så ser vi inte direkt några positiva...

WILLY: Nej, och sedan måste väl mörkertalet vara rätt stort, så att många till exempel slutar politik av rädsla för sådana här tendenser utan att man säger det?

ANNA: Absolut. Det är väldigt tänkbart att de som inte väljer att ställa upp och besvara undersökningen överhuvudtaget. Antingen så kanske man gör det för att man tänker att *Jag har inte varit utsatt så det är ingen idé att jag svarar*, eller tvärtom, *Jag har blivit utsatt, det var väldigt jobbigt, jag försöker lägga det bakom mig, jag vill inte tänka på det igen*, och så svarar man inte på grund av det.

WILLY: Sedan vet inte jag om du kan svara på min nästa fråga – då får du säga att du inte vet – men 19% av utsatta polisanmäler. Är det färre, ungefär lika många, eller fler än om vi tar utsatthet i en vidare bemärkelse?

ANNA: Det är en svår fråga. Anmälningsbenägenheten ser olika ut för olika typer av händelser och olika typer av brott.

WILLY: Anledningen till att jag tar upp det är att jag tycker det är en väldigt låg siffra. Fyra av fem anmäler inte till polisen och då kan man utsatts, tror jag i alla fall, till rätt allvarliga händelser. Visst är det en låg siffra?

ANNA: Ja, det är det. Vi ser ju ändå att de grövre typerna, händelser som rör *våld, skadegörelse och stöld* polisanmäls oftare men det kan också ha att göra med...

WILLY: Försäkringsbolagen.

ANNA: Precis. Försäkringsärenden och den typen av skäl.

WILLY: Kan man också ändå slå fast i att detta problem, de facto, påverkar politiken i den bemärkelsen, för flera har ju sagt att de kanske låter bli att lägga vissa förslag till och med, eller att rösta. Det är ju väldigt allvarligt.

ANNA: Absolut. I förlängningen blir det ju ett hot mot demokratin.

WILLY: Återigen så kommer [Ohörbart] svara på men, hur långt har vi kommit i detta problem? Är det bara så där någon gång per mandatperiod där man anar att *Här har politiken ändå låtit sig påverkas av hot*, eller går det på något sätt att gradera det här, eller är det helt omöjligt? Är det unika händelser eller är det vanligare än det unika?

ANNA: Att?

WILLY: Att de faktiskt påverkar politiken.

ANNA: Det är ju rätt svårt att svara på men som sagt, vi ser ju ändå att det är ganska många som överväger att ta andra beslut och så, men sen mer liksom distinkt. Det är svårt...

WILLY: Jag förstår, jag hör det själv. Men ibland far man iväg. Sverigedemokraterna är mest utsatta. Sverigedemokraterna – sedan kan man tycka vad man vill om det – är mer normaliserade än vad de var förra valet. Räkna ni med att just de inte kommer att sticka ut lika mycket eller det kanske det är lite svårt att svara på också?

ANNA: Det går inte riktigt att svara på. Vi har ju fått ett förnyat uppdrag nu, regeringsuppdrag, så vi ska titta på utsattheten under valåret 2018, men hur utvecklingen kommer se ut framåt är jättesvårt att säga.

WILLY: Tack Anna så här långt. Du kan väl ställa dig vid ett bord och bara njuta av nästa talare.

ANNA: Jag stänger av här då.

WILLY: Ja, och nästa talare är Agneta Blom, före detta sekreterare för den statliga utredningen *Hot och våld mot förtroendevalda* och andra uppdrag. Agneta, när du hör Anna här, är det din bild du känner igen?

AGNETA: Ja, jag åker ju runt och utbildar om det här rätt mycket så att ja, den bilden som finns i den här PTU:n stämmer väldigt väl överens med den första bilden, den bild som vi gjorde i utredningen *Hot och våld mot förtroendevalda*. Då vi gjorde den första kartläggningen så var det generella mönstret, såg ungefär likadant ut. Det är så här det ser ut och har sett ut ända sedan 2005 då vi gjorde den första utredningen.

WILLY: Och där trenden hittills har varit att det är ett växande problem.

AGNETA: Det är en lurig fråga för jag tror det är en kombination, kanske, av att vi har fått ett hårdare samhällsklimat och att det har blivit okej att berätta om detta. Vi ska vara väldigt noga med att säga att det finns få länder i världen där det är så säkert att vara politiskt aktiv som det är i Sverige. Vi hade val i Mexiko förra veckan. Nu har jag glömt hur många politiker som mördas i Mexiko.

WILLY: Väldigt många.

AGNETA: Men det var väldigt många. Så vi ska komma ihåg att vi fortfarande lever i ett utav världens tryggaste länder, även i detta avseende, så jag tycker att vi måste hålla båda tankarna i huvudet.

WILLY: Vad säger du om det faktum att, och det har ju du säkert träffat på i dina studier också, att de här våldsamma och hotfulla elementen faktiskt påverkar politiken?

AGNETA: Det är djupt allvarligt. När jag är ute och pratar om det där så talar jag väldigt mycket om det, att man måste helt enkelt *boosta* upp och våga stå emot, för att om man viker undan så ger man ju fel krafter makten. Och det är så att diktaturer, auktoritära stater, de kommer ju liksom inte bankande in utan de smyger in där vi är tysta. Därför är den här ökande stapeln av en ökad tystnad, den är livsfarlig. För vi tystnar långt innan det är egentligen farligt. För att sedan, *Nu blev det obehagligt*, då tystnar vi, och så testar man inte var gränserna går, och då ger vi makten till onda krafter. De kan egentligen stå med armarna i kors och så får de makt bara för att...

WILLY: Det där är ju lätt att säga men det är ju jättesvårt att göra verkstad av det. Om man är rädd och så står det tjugo hotfulla viktiga män.

AGNETA: Ja, fast vad är alternativet?

WILLY: Vad säger du? Vad leder det till annars?

AGNETA: Tove Jansson sa en gång att det bara är lätt att vara modig om man inte är rädd. Men det är bara lätt att bli modig om man försöker vara modig, och det finns inte så mycket annan väg att gå, troligtvis.

WILLY: Om vi tittar lite mer på den här utredningen, och nu får du den något otacksamma uppgiften att i några meningar ge exempel på åtgärder som ni förordar.

AGNETA: Utredningen förordade att det skulle bli en kontinuerlig uppföljning av detta. Det sköter Brå alldeles förträffligt. Vi föreslog också att man skulle lagstifta och skärpa lagstiftningen *Hot mot det demokratiska uppdraget*. Alltså inte för att politiker målar sina staket och blir osams med grannen, det får de sköta själva, men att man påverkas i sitt demokratiska uppdrag. Det förslaget ligger på beredning i justitiedepartementet. Jag vet inte vilket århundrade men det har i alla fall kommit så långt så att idag bereds, och det gav vi 2006.

Och det handlar om att se till att – precis som man gör med en myndighetsutövande tjänsteman – att det faktiskt är själva uppdraget,

själva beslutet som hotas, som ska kunna [Ohörbart] lagstiftning. Där är det så att det har blivit sämre. Tidigare hade man en regel om myndighetsutövning. Idag har man bara om tjänstepersoner. Det innebär att vi har sämre lagstiftning mot skydd av personer [Ohörbart].

Sedan att man skärper arbetsmiljöförutsättningar för förtroendevalda. Ingen förtroendevald är anställd, alltså gäller inte arbetsmiljölagstiftningen. Inte ens för kommunstyrelsens ordförande. Inte ens för statsministern gäller den vanliga arbetsmiljölagstiftningen, och där finns det fortfarande mer att göra.

WILLY: Är det svårt att definiera vad som är hot mot det demokratiska uppdraget, att det kan vara därför det har legat och samlat damm så länge, eller vad tror du?

AGNETA: Det får du fråga ett antal regeringar och ministrar av diverse färg om varför det har legat så långt [Ohörbart]. Jag minns varför det frös ner första gången.

WILLY: Vad var det då?

AGNETA: För att då tillträdande statsrådet tyckte inte det här var en viktig fråga. Det gick statsrådet ut med direkt efter maktskiftet och frös ner i [Ohörbart], men sedan har hon haft hjälp med att hålla det i frysboxen, så att det var faktiskt i Almedalen förra året som det lyftes första gången. Då lyfte man faktiskt fram utövningen.

WILLY: Men om jag lämnar långbänken och bara frågar, är det svårt att slå fast, rent juridiskt, vad som är hot mot den demokratiska processen?

AGNETA: Nu är ju inte jag jurist, jag är statsvetare så jag hävdar alltid att juristerna är för skeptiska. Jag vidhåller det. Nej, jag tror inte att det är så svårt att det inte går att skapa lagstiftning. Men jag tror det finns en rädsla för att man tror att det här ska bli någon slags [Ohörbart], att det här är någon gräddfil för politiker, för det diskuterade vi jättemycket i utredningen. Den rädslan tror jag är obefogad. Det är klart den kan finnas där men då får man väl ta det snacket, då.

WILLY: För att det här är ju ändå i slutändan ett hot mot hela det demokratiska styret.

AGNETA: Definitivt, och det vi vet också, rent statistiskt [Otydligt parti]. Vilka kommer vara kvar allra sist? Vilka lämnar sina uppdrag tror ni? Det går att statistiskt fastställa.

ANNA: Är inte det vita män?

AGNETA: Ja, exakt. Välbärgade äldre vita män, med ganska... De stannar till sist. Det går statistiskt att fastställa det.

WILLY: Stanna till sist var?

AGNETA: De kommer att avgå sist. Oavsett om de försöker vara demokrater eller inte så blir det inte särskilt demokratiskt eftersom de inte kan representera särskilt bred grupp av befolkningen.

WILLY: Nu blev jag bara nyfiken. Varför lämnar de sist?

AGNETA: Jag vet inte om vi ska ta den långa diskussionen. Det kan man ju också resonera om länge.

WILLY: En sista fråga innan jag tar upp nästa talare, och jag fattar att inte heller du har ett sådant där faktabaserat svar, men ser du någonting som tyder på att de här problemen är avtagande eller ser du en ökad risk för att det här blir värre?

AGNETA: Vi ser ju en hårdare ton i samhället överhuvudtaget. Och den *boostas* väl upp av att det är lätt att på sociala medier bara vräka ur sig skit och så. Samtidigt är det så att de här frågorna aldrig har diskuterats så mycket, aldrig varit så mycket uppe. Självt har jag varit runt i 30–35 kommuner och landsting och utbildat om detta – så jag har ju pratat med hur många förtroendevalda som helst – och det har aldrig varit så mycket uppe i diskussion. Så, på det viset så kan jag också vara väldigt optimistisk. Förr så tystade man ner de här frågorna. Det gör vi inte idag, vi pratar om dem. Jag ska säga ytterligare, jättekort, om det här med polisanmälan, för det är en sådan där fråga som jag tar upp. 2005, 2006 tittade vi, så vitt jag minns

kunde vi se att den här typen av brottslighet har ungefär den här anmälningfrekvensen.

När jag är ute och pratar med förtroendevalda så får jag ofta *Det lönar sig inte för polisen kommer i alla fall lägga ner* och så. Då är mitt första svar *Det är inte argument*, för vad polisen gör spelar ingen som helst roll. Men om kommunstyrelsens ordförande står och säger *Det är ingen idé att anmäla, för polisen kommer inte att utreda*. Den ensamstående kvinnan som blivit misshandlad av sin man då, vad ska hon göra då? Om maktens företrädare säger att man inte anmäler. Sedan vad polisen gör i nästa led, det får vara i en annan femma då. Det är ju den egna handlingen som räknas. Jag vill bara säga det också att en låg anmälningfrekvens av förtroendevalda är aldrig acceptabelt, för att förtroendevalda ska vara förebilder, inte säga att *Det är inget lönt, polisen gör inte sitt jobb*.

WILLY: Samtidigt, om jag bara får ge ett personligt inspel, så har jag själv varit utsatt. Och att ringa polisen och vänta en timme innan man överhuvudtaget kommer fram, det gynnar ju inte anmälningfrekvensen.

AGNETA: Det håller jag med om, men det är en annan femma.

WILLY: Absolut. En del av verkligheten då. Tack så här långt, Agneta. Du står kvar, ber jag, och så blir det Niklas Åström, säkerhetschef på Riksdagen, att komma fram. Kliv upp, Niklas. Välkommen upp.

NIKLAS: Tack ska du ha.

WILLY: Du jobbar ju med de här frågorna. Vad gör du?

NIKLAS: Precis som du säger, jag är säkerhetschef vid Riksdagsförvaltningen, och i den myndigheten så stödjer jag ju riksdagsledamöterna. Enkelt sätt kan vi säga, vi ska ge dem ett professionellt stöd.

WILLY: Vad gör ni, konkret?

NIKLAS: Mer konkret så ansvarar jag för att det ska bli säkerhet som ska då på något sätt förebygga och hantera sådant här.

WILLY: Om en ledamot är utsatt, vad händer då från din horisont?

NIKLAS: Om vi pratar om till exempel hot och hat så har det handlat väldigt mycket om att – egentligen redan innan, stadiet innan en ledamot blir hotad – att man har betydligt förebyggande arbete, som mer konkreta enklare saker. Vi samverkar ju väldigt mycket med partierna. På riksnivå i riksdagen så har ju partierna partikanslier. Där finns det idag ansvariga chefer, säkerhetsansvariga. Det är jättemycket kontakt för oss och vi stödjer dem i att ha just rutiner, handlingsplaner för att hantera brott. Vi hjälper dem också med att etablera kontakter med polisen och säkerhetspolisen. Här finns ju också säkerhetspolisen som har ett ansvar att bedöma hot och åtgärder vid sådana här händelser. Det handlar mycket om man har ett maskineri som fungerar väl när det inträffar. Men för att det ska göras som behövs det en hel del förarbete.

WILLY: Hur ser det ut? Det här låter ju fint och så, men fungerar det?

NIKLAS: Det fungerar inte alltid bra men det går att få till. Jag vill hävda att – på riksnivå, precis som Anna säger – riksdagen är väldigt liten om vi tittar på det demokratiska systemet. Samtidigt som det är väldigt viktig del av yttersta företrädande på nationell nivå. Men under 5–6 år har det hänt väldigt mycket. Säkerhetsfrågorna har blivit prioriterade i riksdagen när det gäller hela hot-skalan. Nu pratar vi ju liksom om hot mer mot kanske individnivå, hur det påverkar. Men vi får inte glömma bort det yttersta delen på hot-skalan, allvarliga terrordåd. Det är också någonting som vi också får arbeta med som påverkar den enskilda ledamoten. Man känner oro för sådant också givetvis.

WILLY: Anna har ju statistik, men av det du ser, har du siffror på hur vanligt det är av det du ser i procent?

NIKLAS: Jag delar ju resultatet mycket i Brås undersökning.

WILLY: Sätt dina ord på hur stort problemet är då, om du kan.

NIKLAS: Jag kan säga då att de flesta riksdagsledamöterna får förhålla sig till det här. Det ligger i deras natur, givetvis, att vara exponerade. Att komma ut och föra ut sitt budskap. De vill ju påverka. Många av dem är nationella talespersoner i svåra frågor där media är exponerande och de själva är

exponerade. Självklart är de utsatta. Det sker hela tiden och det sker kanske mer i samband med drev eller när frågor är mer aktuella. Jag vill hävda att den stora skillnaden under de senaste åren är de sociala mediernas utslag.

WILLY: Det tänjer gränser?

NIKLAS: Du frågade ju här, *Går det få stopp på negativ trend*, men det här går ju hand i hand.

WILLY: Och det betyder att för många blir ju väldigt djärva när man sitter anonym bakom tangentbord, men det får mer fysiska konsekvenser också eller det är risk för det.

NIKLAS: Det får ju fysisk påverkan...

WILLY: Jag menar, kan det trigga andra att ytterligare bli våldsamma, eller vad vet jag?

NIKLAS: Den bedömningen gör inte vi utan den brukar vi låta säkerhetspolisen och polisen göra [Ohörbart] men givetvis ser man ju att på nätet finner de ju varandra, de som hotar, och då blir man ju mer utsatt som riksdagsledamot givetvis.

WILLY: Nu är ju den här mandatperioden i praktiken slut. Har problemen blivit större under de här fyra åren?

NIKLAS: Som jag sa så tycker jag ju att sociala medier gör att de är mycket mer utsatta, och vi ska göra klart för oss att inom ramen för att vara förtroendevald så ligger det ju också viktiga uppdrag. Man ska stå för prioriteringar som inte alltid är helt enkelt. Man måste ta ställning. Då får man ju inte hela allmänheten med sig och en stor del av allmänheten blir väldigt upprörda.

Det som inom demokratin som vi ska skydda, helt okej. Sedan börjar man komma till den här gränsen. För det är upplevda utsattheten i form av påhopp och hot. För någonstans kommer det komma ett påhopp, *Du är värdelös som moderator*, sedan kommer det rent brottsliga. Jag känner att

medvetenheten är mycket större när det börjar gå över gränsen. Där brukar ju oftast partierna få stöd då och även i riksdagsförvaltningen.

WILLY: En sista fråga som du kanske återigen inte vill svara på. Ser du behov av lagförändringar för att lättare komma åt de här problemen? Är det en för politisk fråga att fråga en tjänsteman i riksdagen?

NIKLAS: Nej, det kanske det inte är. Jag har funderat mycket på det där. Det finns ju många grupper i samhället som är utsatta. Det finns ju alltid en risk för politikerförakt och sådant där om de skapar en ny lagstiftning. Det viktiga är ju att man får rätt verktyg att utreda brott, och då är ju mycket på sociala medier, att kunna hitta vem som är förövare och sådant där.

För framgång i brottsutredning har vi ändå haft några under året där riksdagsledamöter har blivit utsatta. De har gjort allt. De har kontaktat säkerhetsansvariga, de har gjort polisanmälan, polisen har med framgång gjort en förundersökning via domstol. Pang, fällande domar. [Ohörbart]. Det är ju faktiskt förövare som döms och det är väldigt effektivt. Det önskar jag ju mest. Sedan tror jag det andra är att man får resurser. Antingen [Ohörbart] eller prioriteringar för just personer som jobbar med det här. Att en förtroendevald vet *Vem ska jag kontakta när jag blir utsatt?* Det är precis som du beskriver, att ringa polisen om det inte är akut, då får man vänta väldigt länge. Men att det finns någon i sin församling eller i partier som kliver in och tar det här ansvaret.

WILLY: Tack så här långt, Niklas. Nu, sista panelisten. Vad tråkigt det låter med ordet panelist. Sista person, sista härliga människa som ska komma fram här. Det är Lilly Bäcklund från SKL, Sveriges Kommuner och Landsting. Lilly, välkommen.

LILLY: Tackar.

WILLY: Varför är du här?

LILLY: Jag fick en fråga i demokratiberedningen som jag är en utav ledamöterna i SKL. Det är inte bara jag, hela gruppen fick det därför att den som

egentligen skulle ha stått här hade fått förhinder, och frågan var lite kryptisk, *Är det någon som är i Almedalen på torsdag?* och jag sa ja.

WILLY: Men det finns fler skäl. Vad jag egentligen är ute efter; vad gör SKL i de här frågorna?

LILLY: De gör massor med saker, och det är oerhört viktiga saker därför att vi aldrig får tillåta att det som är huvudtemat idag får fortsätta tillåtas växa ännu mera.

WILLY: Och ni har då i första hand kontakt med kommun- och landstingsförtroendevalda.

LILLY: Sveriges Kommuner och Landsting, det är ju en intresseorganisation för förtroendevalda i kommuner, i landsting, i regioner och har då en struktur för det och gör enastående bra arbeten.

WILLY: Och då skulle jag vilja fråga dig, vad är din bild av utsatthet för den grupp förtroendevalda som finns inom SKL?

LILLY: Den speglar ungefär i det som Anna inleder med i undersökningen, så att vi är helt eniga i det som har kommit fram där. Däremot skiljer det sig i landet beroende på hur stor eller liten kommunen är. Hur man upplever tryggheten eller hur man upplever rädslan. Sedan har vi ju också som individer olika sätt att förhåller oss till vad som är rädsla och vad som är trygghet. Jag kommer från en mindre kommun med 12 300 invånare. Jag möter dem dagligen och har gjort det under mina år som förtroendevald. Är jag i en större eller medelstor kommun så kanske jag inte möter dem lika frekvent.

WILLY: Har du själv varit utsatt?

LILLY: Jag har fått lära mig att jag svarar varken ja eller nej på det, för det kan trigga om jag har varit utsatt. Men jag tvekar inte att anmäla till polisen om det skulle vara så att någonting inträffar. Och jag uppmanar samtliga som är förtroendevalda att göra det. Därför att även om din anmälan inte leder till någonting så finns det ändå en bild där sedan du och dina medarbetare, utifrån sin profession, ska göra kartläggning, så kan man se

ett visst mönster. Och det kan i slutändan stärka att jag har gjort en anmälan, att man får pusselbiten klar.

WILLY: Är ditt intryck, som jag har hört Anna och även Agneta prata om, att det här faktiskt påverkar den demokratiska processen? Det påverkar enskilda beslut?

LILLY: Ja, visst gör det det.

WILLY: Folk vågar inte rösta, man vågar inte lägga fram förslag.

LILLY: Jag har haft ett ordförandeuppdrag i länet från mitt parti i åtta år och utifrån det har jag mött mina partivänner i de mindre och även stora kommunerna, och man är så påtagligt nära väljarna. Man är så påtagligt nära de som kommer säga *Jag vet vart du bor, vet var du har dina barn på dagen, jag vet hur du rör dig* och i en mindre ort så är det här lika stort hot som större orter, men vi får inte [Ohörbart] för att vad är alternativet till demokrati? Vill vi ha det?

WILLY: Men du säger ändå att det påverkar på något sätt.

LILLY: Det påverkar processen därför att det kan bli svårare att rekrytera. Lyckas man rekrytera så kan svårigheten vara att behålla förtroendeuppdraget, eller att man känner att *Det är inte värt det*.

WILLY: Men även, låter det som, eller jag vill fråga om det är så att, ibland förtroendevalda faktiskt inte röstar efter övertygelse om rädsla eller låter bli om att lägga fram ett förslag i rädsla.

LILLY: Så är det. Det händer att man censurerar sig själv och funderar *Hur ska jag hantera det här? Ska jag lägga fram förslaget? Ska jag stödja förslaget till beslut? Ska jag överhuvudtaget fortsätta som förtroendevald?* Det är ju indirekt ett väldigt allvarligt hot mot demokratin när du redan som förtroendevald börjar fundera.

WILLY: Är du också lika stursk som Agneta och säger att man inte får låta sig brottas ner.

LILLY: Man får inte låta sig brottas ner. Det är min övertygelse därför att jag tror på demokratin.

WILLY: Men är inte det lätt att säga och ibland jättesvårt att leva upp till?

LILLY: Jo, så kan det vara. Men det som är viktigt, det är ju att vi faktiskt stöttar varandra som partikamrater. Att möta varandra över partigränserna. Sedan finns ju också en allmänhet som tycker att det här är fel. Men deras röster hörs inte, utan de möter ju förtroendevalda i andra sammanhang som säger *Det där har du gjort bra. Fortsätt med det, driv den här frågan.* Men det finns ju känsliga frågor. Jag kan ta vindkraft, jättekänsligt område. Jag kan ta mineraletablering. Jag kommer ifrån ett sådant område där gruvor är intressanta att exploatera, för att då kanske jag utvinner en del av den mark där du vanligtvis vistas och jagar. Eller att du får en väg på väg till ditt fiskeområde, och det är starka intresseorganisationer. Men det, å andra sidan, det bekräftar ju bara ett särintresse egentligen.

WILLY: Niklas, du var inne på det att ändå lagföra personer, men är det vanligt eller är det svårt att komma åt de här misstänkta gärningsmännen och gärningspersoner, generellt.

NIKLAS: Generellt är det väl lite halvsvårt att komma åt dem. Men jag delar ju också uppfattningen om att man ska anmäla till sin organisation, till polisen. För det handlar ju också för polisen att lägga ett pussel.

Inte sällan har de riktat sig mot fler förtroendevalda. Får man samverka med säkerhetsfrågor över partigränserna [Ohörbart] i riksdagen så där så kan vi också dela rätt mycket information om *Är det fler som har fått det här mejlet, fler fått det här smsset?* – och till slut kan polisen lägga pusslet och det kan ge en fällande dom. I alla fall en förundersökning som ger mer information. Men givetvis är det svårt, och jag tycker också att det handlar om prioriteringar för polismyndigheten. Men de bör absolut lägga mycket resurser på det här också och se vikten med att skydda demokratin.

WILLY: Och även av den anledningen är det viktigt att anmäla så att de ser att det här är ett stort problem så att vi måste göra något. Nu har ni hört

varandra här. Är det någon som känner att *Nu skulle jag vilja säga någonting om vad andra har sagt*. Agneta.

AGNETA: När jag säger att man måste handlar det inte om att jag inte... jag har full respekt för att...

WILLY: [Ohörbart]

AGNETA: Bra. Men när det gäller det här också [Ohörbart] anmälan. Även om anmälan inte leder någon vart så är det som med andra brott. Om det är så att man ska hitta en gärningsman som har gjort ett brott, så har man ett brott att utreda, eller om det finns 17 anmälningar på den här personen – då blir ju liksom utredningsgrunden rätt olika. Och det ska man också komma ihåg, att det kan ju vara en serie av händelser som någon utsätter andra för. Har man då anmälningar på alla de här händelserna när man väl tar den här personen när den gör ett misstag så har man ju liksom en bättre grund för att faktiskt komma åt grunden och komma åt också... det finns ju en människa bakom brottslingen också [Ohörbart].

WILLY: Lilly.

LILLY: Innan man är där så tycker jag att det är jätteviktigt att man faktiskt stöttar och bekräftar varandra som förtroendevalda oavsett partifärg och över partigränserna, därför att vi tillhör samma gruppering, vi vill [Ohörbart] demokratifrågan.

WILLY: Och är valda av medborgarna.

LILLY: Och valda av medborgarna. Men sedan finns det ju en makt som vi inte har i det här rummet just nu, och det är medias makt. Hur väljer de att presentera...

WILLY: Menar du att media idag presenterar på ett sätt som förstärker de här problemen?

LILLY: Det kan finnas.

WILLY: Hur kan det se ut?

- LILLY: Det beror lite på hur man presenterar förslag till beslut. Det kanske inte ens är ett förslag till beslut. Det kanske är en utredning men man kanske skriver att man *Har beslutat att*, och då växer genast en irritation, *När har vi fått delta i den här debatten som medborgare?* Så jag tycker att media har en också viktig...
- WILLY: Tycker du även när media rapporterar om hot och så, att det förstärker problemen?
- LILLY: Det beror alldeles på hur man nyttjar tangentbordet och hur man presenterar det. Men jag tycker att, på många lokala tidningar har man en *Tyck till*, och där får man tycka precis vad man vill – och det är en medborgerlig rättighet. Men tidningarna tar ju inget ansvar för det som skrivs där.
- WILLY: Är det på nätet man...
- LILLY: Även på nätet. Och där kan ju en sten bli väldigt snabbt nedspottad.
- NIKLAS: Jag kan haka på där. Jag håller med. Det skiljs ju lite vad som ligger bakom. Generellt i sakfrågor finns det ju kanske en rädsla att om man lägger fram ett dåligt förslag som väcker... sedan finns det ju många av de här hoten och haten som triggas igång av personligare delar. Hur man ser ut eller hur man framför sitt budskap, vad man har för ursprung eller den delen. Det är lite skillnad där.
- WILLY: Anna, kommer Brå fortsätta göra de här studierna då?
- ANNA: Ja som sagt, vi har ju fått ett nytt regeringsuppdrag nu för att göra undersökning och titta på [Ohörbart] 2018.
- WILLY: Och när kommer den här rapporten då?
- ANNA: Den ska publiceras i november 2019.
- WILLY: Ni har inte börjat ta in data så här långt innan?
- ANNA: Nej, precis, det har vi inte gjort.

WILLY: Okej, nu tänkte jag att ni ska ställa frågor om ni vill. Vi har en fråga där. Vänta tills ni får mikrofonen. Varsågod.

PUBLIK 1: Hej. [Ohörbart], polisen i Borås [Ohörbart]. Jag saknar lite i debatten – vi har ett stort fokus på just demokratifrågorna inom lokalpolisen just nu inför valet, naturligtvis. I poliskåren fick vi en ny funktion som heter kommunpolis som ska samverka med lokalsamhället. Hos oss i alla fall, i hela region väst vet jag att det är så att det är kommunpolisen som har kontakten med kommun och kan se till att [Ohörbart] direktkontakt med polis för att kunna göra anmälningar.

WILLY: Men med ditt perspektiv – det kanske inte har gått så lång tid än – men tycker du att det verkar fungera, att det är ett stöd för utsatta?

PUBLIK 1: Ja, hos oss skulle jag säga det. Nu är inte jag så engagerad men även jag har alltså tagit kontakt med kommunalråd, politiker och sådant som blivit utsatta för att få en kontroll att det verkligen har fungerat det här [Ohörbart]. Ofta så finns den här tron att *Polisen gör ingenting*, och det är därför [Ohörbart] förtroendevalda att gå ut till organisationerna och visa tillit till polisen att vi står till ditt förfogande.

WILLY: Och ni söker upp där ni ser att det kan vara en utsatthet?

PUBLIK 1: Absolut.

WILLY: Och är tanken också att om ni – kommunpolis ska man väl säga?

PUBLIK 1: Kommunpolis, ja.

WILLY: Att det är närmare, är tanken då att det ska kännas lättare att kontakta?

PUBLIK 1: Ja, det var en utav de största delarna, eller eftergiften kring när vi blev den här stora myndigheten. Det här är superlyckad lösning med kommunpolisen där man verkligen har kunnat sy ihop civilsamhället med polisens förebyggande arbete och det har ökat förtroende till polisen. Framförallt mot [Ohörbart].

WILLY: Nu blev du halvpanelist kanske här så jag frågar... Niklas var lite försiktig, helt okej. Men ser du något behov av ytterligare förändringar, någonting som ytterligare kan göras för att stärka skyddet för våra förtroendevalda?

PUBLIK 1: Egentligen inte. Vi jobbar...

WILLY: Det fungerar?

PUBLIK 1: Det fungerar bra. Nu får vi väl se, nu är det valår i år. Nu får vi verkligen sätta vår organisation på prov. Vi jobbar ju alltså sedan två år tillbaka, tror jag, att polismyndigheterna har [Ohörbart] som en särskild händelse och varje region har sin egen organisation som går [Ohörbart]. Så det går egentligen från regering och sedan hela vägen ut i [Ohörbart].

WILLY: Tack. Fler frågor, och jag lovar, om ni inte vill ska jag inte ställa någon fråga till er utan ni får fråga bara ni. Varsågod.

PUBLIK 2: Jag har funderat kring det här med attitydförskjutningar. Ni har ju varit inne på det här, att det här är någonting vi aldrig får acceptera och så vidare. Tyvärr är det ofta så att vi i efterhand accepterar rätt mycket som tidigare inte var möjligt. Jag tycker det finns rätt mycket exempel på det idag. Sedan har vi rörelser som går precis tvärtemot. Alltså, mäns beteende mot kvinnor som har varit accepterat i väldigt många [Ohörbart] väldigt länge. Där har man ju verkligen stått upp nu. Sedan är ju frågan att se hur långt det här kommer att räckas och så vidare, eller om vi faller tillbaka till gamla mönster. Här är det jätteviktigt att det blir en motsvarande inom de här områdena, att vi faktiskt står upp – alla – mot det här. För det här finns ju i så många olika delar, och det här är naturligtvis oerhört farligt för vår demokrati. De andra delarna är ju del i det här, att vi förskjuter våra värderingar. Det hänger ju samman. Till exempel mäns beteende mot kvinnor och hur man anser att man kan bete sig mot politiker.

WILLY: Tack. Tror ni att *Me Too* kan positivt påverka någon av de frågor vi diskuterar här? Agneta.

AGNETA: Vad jag vill säga [Ohörbart] precis tvärtom, att toleransen... att förr var kulturen mycket mer i politiken att man skulle tåla, bita ihop och hålla käften. Det finns inte idag på samma sätt. Idag ser vi också den här ökande risken att man hoppar av, för att man känner att stödet brister. Här är jag väldigt optimistisk. Får jag bara säga också, jag har en väldigt positiv bild av polisen [Ohörbart]. Särskilt i väst. Men vi kan ta det senare. Jag vet att polisen gör ett väldigt bra jobb i alla fall.

WILLY: Lilly vill också säga något, tror jag.

LILLY: Jag börjar med att kommentera tankar kring polisen. Jag vill också bekräfta, region Nord, polisen har bjudit in gruppledarna i respektive kommun. Då är det ju upp till gruppledarna att ta sig an, och det är redan vid den här tiden, inför valet. Särskilt vad det är vi ska tänka på, hur vi ska förhålla oss och hur ska vi samverka för att förebygga att saker och ting inträffar. Nu redovisar ju Anna utav staplarna att det fanns de som sa *Som en del av ens uppdrag*. Alltså, den stapeln vill jag ju nästan inte se i nästa undersökning, därför att då har ju demokratin tappats. Då har ju tilltron till demokratin och den processen att ta fram förslag till beslut i ett samhälle. Då har ju den nästan urholkats.

WILLY: Men det är ju där vi är.

LILLY: Ja, vi är där och vi måste se till att det blir ett stopp. Jag menar att den stapeln inte får öka. Den måste minska.

ANNA: Den har ju minskat.

LILLY: Ja, men vi får aldrig tillåta att den förstärks.

ANNA: Absolut.

WILLY: Varsågod, nästa frågeställare. Varsågod.

PUBLIK 3: [Ohörbart], jag har jobbat som tjänsteman. Jag blev lite förvånad av den här siffran. Det går ju hett till i debatten och så vidare, inom politiken och en hel del påhopp och annat. Men att 10% eller över är hot från andra partikamrater. Det är ju fullständigt bedrägligt.

WILLY: [Ohörbart] politiker.

PUBLIK 3: Ja. Vad gör man åt detta? Det är ju inte klokt. Skulle detta ske inom en arbetsplats för oss tjänstemän, då får man ju sparken på en gång.

WILLY: Tack. Vem vill plocka den? Anna?

ANNA: Jag får bekräfta det just att tonen i debatten är ju så oerhört viktig. Där har ju alla förtroendevalda väldigt stort ansvar själva att tänka på hur man talar med varandra. För att det sätter ju också agendan för hur andra människor, till exempel via sociala medier, bemöter dem.

WILLY: Agneta?

AGNETA: Det här är en utav de huvudfrågor jag tar upp när jag är ute och utbildar om det här. Det är också så att Sveriges Kommuner och Landsting har sedan 10 år tillbaka arbetat för [Ohörbart]. Jag har varit med i början nämligen. Det har aldrig varit så aktuellt som det är idag, så frågan är också väldigt mycket på tapeten, och det är mycket diskussion kring vilken ton. Jag var med igår när man pratade om ungdomars engagemang i politiken. Det kräver att du har en schysst ton, för annars så säger de *Varför ska jag vara med i det här för?* och de gör helt rätt i det. Det är väldigt problematiskt men det är nämligen väldigt enkelt att göra något åt. Vi kan börja här, hos oss själva. Var och en har ett ansvar och vi kan bara påverka vad vi själva gör. Är jag bara schysst mot andra så kan man förändra det.

WILLY: Ta bara lärdom från KRIS. Igår när nazisterna började skrika, då ställde sig ett antal biffiga KRISare upp och omringade dem och de blev väldigt tysta. Det är också ett fantastiskt initiativ, tycker jag. Okej, finns det någon mer fråga här ute? Då tror jag att vi ska börja runda av, och nu får ni helt enkelt en mening var. *Det här vill jag att det här gänget tar med sig och kommer ihåg från detta seminarium.* Anna. Lätt fråga! Du fick ju sju sekunder att tänka.

ANNA: Att vi fortsätter att prata om de här frågorna för att det är otroligt viktigt. Och just det här med tonen i debatten. Och som du sa att det börjar med en själv och hur man själv uppför sig.

WILLY: Agneta?

AGNETA: Det är bara att hänga på där. Det bästa är att börja med sig själv och säga *Hur kan jag uppträda som en demokrat i praktiken? Hur kan jag medverka till att vi får ett fortsatt schysst samhälle?* Det är ju ganska enkelt, att påverka sig själv. I alla fall mycket enklare än att påverka nazisterna.

WILLY: Niklas.

NIKLAS: Är man förtroendevald så tycker jag absolut man ska ställa krav på sitt parti och sitt fullmäktige [Ohörbart] församlingar. *Vem det jag ska kontakta i säkerhetsfrågor?* För med väldigt enkla små medel kan man skapa väldigt mycket säkerhet och faktisk upplevd trygghet. Dessutom om ni inte redan har tagit del av den så tog säkerhetspolisen fram, inför valåret, den här boken *Personlig säkerhet* där flera har varit med och bidragit. Här finns det både förebyggande [Ohörbart], handfasta, konkreta råd. Finns även som PDF. Så med små medel kan man höja... bara man får igång lite samverkan och kontaktvägar.

WILLY: Lilly.

LILLY: Jag utgår ifrån att frågan som ställs är om vi fortsättningsvis vill ha demokrati, är svaret på det *Ja*. Då får vi se till att vi har det här i samtliga partigrupper oavsett nivå, där man fastställer förhållningssätt *Hur ska vi förhålla oss till varandra? Hur ska vi prata, hur ska vi agera, hur ska vi stötta varandra i utsatta situationer och bekräfta varandra? Det har gjorde du bra, när du uttryckte dig så här då uppfattar jag att det är det här du menade*. Bara för att utbilda. Och sedan att SKL fortsättningsvis utbildar på det sätt som man hittills har gjort, 150 kommuner hittills och får gärna fortsätta det. Tack.

WILLY: Tack.

SPEAKER: Du har hört *Snacka om brott special* från Brå, om hot och våld mot förtroendevalda från ett seminarium i Almedalen 2018. Medverkade gjorde Anna Frenzel, utredare på BRÅ, Agneta Blom,

universitetslektor vid Örebro universitet, Niklas Åström, säkerhetschef på Riksdagen och Lilly Bäcklund, Sveriges kommuner och landsting. Moderator var Willy Silberstein. Fler avsnitt hittar du i din podd-app och på Brås hemsida bra.se. Tack för att du lyssnade.